

DOMÈNEC FITA I MOLAT (Girona, 10/8/1927 - 9/11/2020)

JOAN DOMÈNECH I MONER

Al voltant del migdia del dilluns 9 de novembre de 2020 moria, a l'hospital Josep Trueta de Girona, Domènec Fita i Molat, als 93 anys, després d'una dilatada vida dedicada a les arts plàstiques en les seves més diverses manifestacions. Va ensopegar el moment d'expansió de la Covid-19, el virus a causa del qual tots hem hagut de viure confinats, cosa que dificultava l'accés hospitalari a familiars i amics per les normes que hi havia imposades, però estigué en tot moment acompanyat i ben atès i va poder anar-se'n agafat de la mà de l'Àngela, la seva esposa, amb qui estava casat des del 2 de febrer de 1958. Han estat seixanta-dos anys llargs de matrimoni, durant els quals Àngela Rodeja s'ha convertit en la vetlladora constant de la persona i de l'obra de Fita. La seva ombra benefactora es manifestava, sobretot, per donar a l'artista l'escalf familiar que no havia tingut de petit i per convertir-se en el vehicle idoni que substituïa les seves cames, de les quals en Domènec no es podia refiar. En efecte, Fita va néixer el 10 d'agost de 1927, però no va conèixer mai els seus pares. L'anecdota és divers quant a l'aparició del nadó, però la lògica fa creure, i així ho hem recollit els seus biògrafs,¹ que devia ser la seva pròpia mare que el va dipositar a l'hospici de Girona, més encara tenint en compte que, llavors, hi havia el costum de facilitar que les mares, per més que deixessin el fill, l'alletessin els primers temps, per assegurar-ne millor la supervivència. Després ja va ser una dida de Santa Pau, Núria Ventolà, la requerida per la institució titular de la llavors anomenada Casa de Misericòrdia, perquè el criés adequadament. El metge responsable de la mainada de l'hospici, el Dr. Pompeu Pascual Carbó, de grata memòria, procurava que les criatures es criessin de manera natural dins del possible i Domènec Fita va ser enviat a

¹ Vegeu la meua biografia *Domènec Fita, l'home de l'art integrat*, publicada per la Diputació de Girona l'any 2014.

Santa Pau, poble del qual guardava entranyables records. També parlava bé de la vida a l'hospici i del tracte de les monges i dels mestres que hi havia tingut, sobretot del Sr. Joan Carrera. L'altra mancança a la qual al·ludíem era la de la seva locomoció. Fita, l'any 1953, mentre treballava en la restauració de l'església de Betlem de Barcelona, que, com tantes, havia quedat afectada per les destruccions de la guerra civil, i pintava el sostre del baptisteri, la nit del 13 de desembre va fer un pas en fals o bé va tenir un rodament de cap i es va precipitar daltabaix de la bastida. El van trobar l'endemà. Va arribar a punt de morir. Una llarga convalescència d'uns tres anys i l'esforç de metges de diverses clíniques, bàsicament del Dr. Ley, li van permetre recuperar una part de les seves facultats, però quedà paraplègic per a sempre. I és aquí on va excel·lir Àngela Rodeja, que es convertí en les seves cames, en els seus braços, en tot el que va fer falta —fins i tot en el seu galerista, a Expoart, de 1984 endavant— perquè es pogués sentir realitzat. I aquesta actitud de comprensió i de servei l'ha portat a terme fins al darrer moment. Fita i ella, com dèiem, van tenir les mans agafades, a l'hospital, fins al darrer sospir. L'Àngela valora molt positivament la forma com es desenvolupà el desenllaç, la lucidesa de Fita fins al final, la sensació de pau que respirava —degudament ajudat pels sedants— i que el va portar a assumir la realitat de forma digna, resant fins i tot el parenostre amb ella i el capellà que hi va anar de visita. Feia temps que havia disposat les darreres voluntats per a l'acabament de la seva vida, sense patir, i per al seu enterrament, i que havia posat en mans del seu amic Narcís Comadira la glossa fúnebre exequial i el disseny i redacció del recordatori. Tot es va tenir en compte. La veritat és que els membres de la Fundació estàvem acostumats a recuperacions imprevisibles d'en Fita quan passava per alguna malaltia o sofria algun sotrac. Havia remuntat situacions adverses moltes vegades —no solament la de l'accident de 1953— i desconcertava tots els metges. En el període 2006-2007, per exemple, havia estat hospitalitzat per problemes de cor i s'havia temut en més d'una ocasió per la seva vida. D'altra banda, la seva insensibilitat general de cintura per avall feia que no sentís dolor físic per més que li estiguessin curant una llaga impressionant. I el seu somriure donava optimisme als altres. No es queixava mai. La recaiguda del mes de novembre de 2020, després de l'ensurt inicial, semblava que també aniria pel mateix camí d'altres vegades. Hi hagué una revifalla important, en efecte, al voltant del dissabte 7, sobretot quan a través del patró Joaquim Bover se li va fer arribar a l'hospital el primer llibre imprès dedicat a la seva obra abstracta, que tancava la col·lecció de monografies temàtiques que se li han publicat. Acabava de sortir d'impremta i només de tenir-lo a les mans va

Les fotografies aquí exhibides corresponen a una visita de l'artista Toti Fàbregas a l'estudi d'en Fita el 16 de juliol de 2012.

abandonar la seva postració, es va incorporar mínimament, va demanar les ulleres i va repassar el llibre de dalt a baix. Una profunda satisfacció va inundar el seu esperit. Per això els correus electrònics entre els patrons de la Fundació respiraven esperança: “Encara el tornarem a salvar!”. Però el destí, aquesta vegada, ja tenia escrit el guió final. Fita s’adormí amb la imatge del llibre que acabava de veure i diuen que, a la nit, inconscientment, allargava el braç i amb els dits de la mà esbossava rectes i corbes en el buit, com si estigués dibuixant. Morí el dilluns. Les exèquies van tenir lloc el dimecres a l’església de Sant Josep, que ell sentia molt seva, perquè l’havia vist alçar i hi havia

aportat obra escultòrica pròpia. Eren les deu del matí. Presidí la cerimònia el bisbe de la diòcesi, monsenyor Francesc Pardo. Va ser una excepció que vaig trobar encertada. És evident que el bisbe no pot anar a tots els enterraments, per raons òbvies, i, sobretot, per no crear diferències. Però Fita la mereixia, aquesta diferència. La seva aportació a l'art sacre de la diòcesi —fou membre, per cert, de la comissió d'art sacre del Bisbat— des d'una perspectiva moderna, actualitzada, respectuosa però agosarada, mereixia una exteriorització de l'agraïment de la institució eclesial i així ho va fer el

seu cap visible. Tret d'aquest detall, la cerimònia fou d'una total senzillesa i austeritat: el fèretre, una simple caixa de fusta blanca, això sí, coberta per la bandera catalana independentista i un llaç groc; l'ambientació floral, poca i significativa: un ram de roses grogues; el recordatori breu i concís; la litúrgia, sense enfarfecs i sentida; la música, ben triada i colpidora. No tornarem a sentir mai l'himne nacional català, en el moment de la consagració i elevació de l'Hòstia, tan subtilment inclòs —de forma gairebé imperceptible— en l'acompanyament musical que oferí, amb un segell personal, Joaquim Rabaseda. I els parlaments, despullats de grandiloqüències sobreres, de Quim

Bover, Titín Comadira i Pep Radresa. Després del funeral, el cadàver de Fita va ser incinerat. La vídua s'emportà el ram de roses grogues que col·locà a casa seva, intencionadament, sobre la taula del despatx de l'artista, perquè s'anessin pansint al mateix temps que s'esvaïa el record de la presència física del pintor, tants anys vinculat a aquell escenari. Al cap d'uns dies, en la intimitat, les cendres de Fita foren dipositades en un receptacle que ell mateix havia creat expressament, incorporat en una de les obres artístiques seves que adornen el pati de la casa de Montjuïc.

La Fundació Fita, creada l'any 2000, té cura ara del seu llegat artístic, que ha revertit a favor seu i de la Diputació, institució per la qual Domènec Fita sentia un afecte especial perquè era la titular de l'hospici on s'havia criat i, coneixedora de les seves possibilitats, havia fet tots els possibles per aconseguir el seu desplegament humà, intel·lectual i artístic. En efecte, la Diputació, des de bon començament, envià un jovencell Fita a Olot, a estudiar a l'Escola de Belles Arts (1943-45) i, després, completà la seva formació facilitant-li l'estada a la de Barcelona (1946-1952). Dins d'aquest període, a més, tingué l'oportunitat de fer diversos viatges d'estudis pel país i per l'estranger. Formà entre els companys un cercle d'amics més pròxim i l'any 1948, el mateix de l'esclat del revolucionari Dau al Set, constituí el Grup Flamma, amb Romà Vallès, Albert Garcia, Joan Lleó i Francesc Carulla, amb la il·lusió d'innovar i deixar empremta en l'art contemporani. Mn. Francesc Camprubí, germà, per cert, del famós actor còmic Joan Capri, els facilità diversos encàrrecs amb els quals van anar començant la seva volada, un dels quals el de la restauració del baptisteri de Betlem, on sofrí el fatal accident que ja hem ressenyat. Un cop recuperat, tornà a Girona i s'instal·là a Sarrià de Dalt (1956). Dos anys després, es va casar. La construcció, però, de l'autopista motivà l'expropiació i enderrocament del seu habitatge i l'Àngela i en Domènec es traslladaren a viure a Montjuïc (1969), on l'artista desenvolupà també el seu mestratge amb l'Estudi d'Art (1979-1990) i, paral·lelament, portà a terme una gran activitat creativa de la qual van ser mostres destacades el Crist jacent de la catedral (1957), el sant Benet del monestir de Montserrat (1967), el monument a la Sardana, de Lloret (1971), la columna amb la història de Girona, de Pedret (1985), la trencadora obra *Vitrix*, a Olot (1990), el monument a Carlemany, a Canillo, d'Andorra (2006), i, darrerament, la seva intervenció a la Sagrada Família —que ja s'havia iniciat amb les escultures de sant Antoni Maria Claret (1997) i sant Pere Nolasc (1998)— amb els *Tetramorfs* (2010) i el paviment que representa l'entrada de Jesús a Jerusalem a l'interior del portal de la Passió.

El 1983 Fita havia estat elegit membre de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. El 1991 se li atorgà la Medalla d'Or de la Diputació de Girona. El 2006 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat i el 2011, la Medalla de la Universitat de Girona. La darrera distinció rebuda vingué del Vaticà amb la medalla Pro Ecclesia et Pontifice (2018). Va tenir el goig de veure posar el seu nom, en vida, a la plaça major de la urbanització de Montjuïc on vivia (octubre de 2009).

Fita era una persona d'una gran bonhomia, tot i que, alhora, també molt exigent, que gaudia del contacte amb l'altra gent, amb la qual li abellia fer la xerrada. A vegades, aprofitava les visites que li fèiem a casa seva per fer el retrat del visitant i, sovint, posant-te en un veritable compromís, et donava paper i carbonet i et convidava a dibuixar-lo a ell al mateix temps. Seria bo recollir en un volum tots els retrats que Fita ha fet gairebé sense donar-hi importància o, si més no, una selecció dels personatges que més han destacat en la vida pública. Cobreixen tota una etapa de la cultura gironina (i, sovint, catalana). Així com, moltes vegades, per il·lustrar la vida social de la Barcelona de finals del XIX i començament del XX veiem que els llibres d'història o la premsa utilitzen els retrats de figures importants que va deixar immortalitzades Ramon Casas (1866-1932), qui vulgui parlar de la història recent de Girona podria fer servir la llarga galeria de retrats que ha deixat, dispersa, el nostre artista. A l'Arxiu Històric de Girona hi figuren, també, lligalls amb cartes i documentació diversa que ens permet seguir les seves relacions amb la gent de l'Opus Dei (1958-1972), institució a la qual estigué un temps vinculat però de la qual se separà per discrepàncies ideològiques, i amb els monjos de Montserrat (abats Escarré, Brasó, Just, etc.). Havia tingut contactes, en diferents èpoques i per distintes raons, amb els poetes Blai Bonet, Màrius Torres, l'escriptor Josep Maria Gironella, el metge Moisès Broggi, el cantautor Xesco Boix, el filòsof José Luis López Aranguren, l'escultor Chillida, per esmentar uns noms a l'atzar, prou indicatius. El seu pensament creatiu i executiu el posà de manifest amb el seu llibre *Escrits (1971-1997)*, editat per la Diputació l'any 1999. La mateixa institució de manera discreta o a través de la Fundació Fita a partir bàsicament del 2000 li ha anat publicant un important corpus de llibres de gran format, a tot color i molt ben editats, que posen de manifest les diverses especialitats —en principi parcel·lades en setze àmbits, segons la temàtica o el procediment— de l'artista. Aquesta col·lecció ja tenia un precedent en el llibre de Narcís Negre *El dibuix i l'artista Fita* (1986) i en el volum *Fita, art religiós* (1996). S'inicià pròpiament amb *Fita, rostres (1942-1992)* (2001), i van seguir *Fita, Girona* (2004), *Fita, Medi i*

Art (2005), *Fita, art integrat* i *Fita, ceràmica* (ambdós de 2005), *Fita, el nu*, *Fita, fauna* i *Estudi d'Art Fita* (tots tres de 2006), *Fita, pintura* (2007), *Fita, blocs (1949-2005)* (2008), *Fita, vitralls* (2009), i ara, darrerament, *Fita, art abstracte* (2020). Ja que esmentem la publicació dedicada als blocs, subratlem que Fita guardava de forma meticulosa, a l'armari de marqueteria del seu despatx, tots els blocs en els quals esbossava els projectes, feia assajos, jugava amb les formes, experimentava gràficament... Quan es va editar la monografia sobre els blocs en tenia catalogats 478 i era l'any 2008. Podem assegurar que, al final de la seva vida, en deu haver deixat més de cinc-cents. Es conserven, també, molts audiovisuals sobre Fita i, en particular un documental (*Fita, art integrat*) presentat a l'Auditori Josep Irla de Girona el 13 de febrer de 2013. Aquest tema de l'art integrat, per cert, ha preocupat tota la vida el nostre autor. L'artista, quan rebia un encàrrec, estudiava exhaustivament el lloc on es pretenia col·locar l'obra d'art a fi que aquesta encaixés al màxim amb l'entorn que li estava destinat. Cal remarcar, encara, una altra particularitat del nostre pintor i escultor: es va passar la vida fent recerca, buscant nous procediments, intentant nous efectes. Això ha fet que anés variant l'estil i no en tingués mai un de determinat, cosa que l'ha perjudicat davant dels galeristes que pretenien servir una clientela que volia identificar un Fita amb facilitat. La seva lluita per abastar noves idees ha estat incansable. Potser a ell, més que a ningú més, després d'aquesta vida tensionada per la recerca incessant, cal desitjar-li que, ara, reposi en pau. Fita no ha estat gasiu per a la ciutat ni per al país. Però tampoc el país i la ciutat no ho han estat per a ell. Pocs autors tenen tants llibres i catàlegs publicats. Una simple repassada de tot aquest material ens demostra que l'artista, bé que traspasat físicament, segueix encara viu entre nosaltres.

